

Бібліотеки в умовах пандемії COVID-19

20 травня 2020

19 травня 2020 р. ВГО Українська бібліотечна асоціація та Український інститут книги провели онлайн конференцію «**Бібліотеки в умовах пандемії COVID-19**». Вона пройшла на платформі ZOOM та паралельно транслювалася на сторінці ВГО Українська бібліотечна асоціація у Facebook. Ми щиро вдячні усім, хто зареєструвався (понад 1300 осіб), та учасникам, яких було понад 1000. Конференція продемонструвала нашу професійну згуртованість і відкритість до змін: ми радісно віталися, ділилися досвідом та побажаннями, обговорювали важливі питання, робили висновки і наразі продовжуємо переформатовувати нашу роботу та креативити.

Організаторами, модераторами і спікерами конференції були:

- Бруй Оксана, Президентка ВГО Українська бібліотечна асоціація, директорка Бібліотеки КПІ;
- Лугова Лариса, віцепрезидентка ВГО Українська бібліотечна асоціація, директорка Львівської обласної бібліотеки для дітей;
- Богуш Тетяна, членкиня Президії ВГО Українська бібліотечна асоціація, завідувачка науково-методичного відділу Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого;
- Агаркова Вікторія, членкиня Президії ВГО Українська бібліотечна асоціація, директорка Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки;
- Моїсеєва Світлана, членкиня Президії ВГО Українська бібліотечна асоціація, директорка Луганської обласної універсальної наукової бібліотеки;

- Сошинська Ярослава, виконавча директорка ВГО Українська бібліотечна асоціація, доцент КПІ імені Ігоря Сікорського;
- Катерина Притула, державний експерт експертної групи з бібліотек та розвитку читання Міністерства культури та інформаційної політики України;
- Ірина Бірюкова, генеральна директорка Одеської національної наукової бібліотеки;
- Марина Адаменко, головний бібліотекар Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого;
- Олена Шматько, завідувачка науково-методичним відділом Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки;
- Юрій Марченко, начальник відділу підтримки книговидання Українського інституту книги;
- Ольга Романюк, директорка Публічної бібліотеки імені Лесі Українки міста Києва;
- Людмила Лагута, головний бібліотекар Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого;
- Світлана Кравченко, головний бібліотекар Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого;
- Польова Вікторія, адміністративна координаторка виконавчого офісу ВГО Українська бібліотечна асоціація;
- Павло Коробчук, заступник начальника відділу зв'язків із громадськістю Українського інституту книги.

Сесія 1 конференції розкрила умови виходу з карантину та питання безпеки користувачів і бібліотекарів. Спікери наголосили, що пандемія COVID-19 створила неочікувані виклики для публічного простору бібліотек, які швидко адаптувалися і зробили свого роду квантовий стрибок у нові правила соціальної практики.

Цілком очевидно, що переважна більшість бібліотекарів пройшли всі етапи емоційного реагування на зміни: від заперечення, гніву, компромісу, депресії до прийняття ситуації та усвідомлення викликів. Потрібно було визначити пріоритети («на сьогодні» та «на майбутнє»), безжально виокремити найважливіше, з'ясувати, які навички, знання та завдання можуть допомогти швидко виконувати роботу дистанційно, здійснити ревізію можливостей та наявних ресурсів (трудових, технологічних, технічних тощо).

Основними викликами, які ми все ще маємо подолати, є:

- вплив безпрецедентних заходів безпеки, що необхідні для здоров'я наших громадян, на подальше функціонування публічних просторів бібліотек;
- цифрова нерівність населення;
- спроможність бібліотек на сталі та успішне життя «в цифрі» та ін.

Цілком слушно зазначалося, що життя бібліотек після карантину набуде нової якості. Отже, ми маємо подумати:

- що бібліотеки та бібліотекарі можуть дати спільноті в умовах пандемії та фізичного дистанціювання?

- як після карантину зміниться користувач бібліотеки та що стане пріоритетним для нього?

Наразі в соціальних мережах ми спостерігаємо неабиякий спалах творчості та винахідливості від бібліотек і бібліотекарів. Такі ініціативи розширили територію впливу бібліотеки, вийшовши за межі територіальної громади.

Бібліотеки України вже розпочали поетапний вихід з карантину. Так, з 4 травня Публічна бібліотека імені Лесі Українки міста Києва надає послугу видачі книжок з відділу абонементів за попереднім замовленням користувачів. Бібліотекарі підбирають книги, пакують їх у поліетиленові пакети і практично безконтактно видають їх користувачам через вікно приміщення абонементів. Так само безконтактно здійснюється повернення книжок – через вуличний бокс, який вже декілька років функціонує у бібліотеці. Побачити, як це відбувається, ви можете на [сайті бібліотеки](#) та її сторінці у Facebook.

На сесії 2 конференції було представлено сервіси бібліотек у дистанційному режимі. Спікери підкреслили, що виклики, які постали перед бібліотечною галуззю в умовах пандемії COVID-19, яскраво доводять ключове значення розвитку цифрових ресурсів і віртуальних сервісів бібліотек України як пріоритетного напрямку державної політики.

Саме під час карантину громадськість побачила, наскільки активно бібліотеки впроваджують та розвивають віртуальні сервіси, намагаючись при цьому максимально оперативно і якісно забезпечити інформаційні, науково-дослідні, освітні, культурні та інші потреби своїх користувачів засобами інформаційно-телекомунікаційних технологій. Водночас, надзвичайно видимими стали фактори і проблеми, які уповільнюють розвиток бібліотечних цифрових ресурсів і віртуальних сервісів, зокрема, нерівномірний рівень інформатизації бібліотечної галузі та недостатній рівень цифрової готовності отримувачів інформаційно-бібліотечних послуг у віддаленому режимі.

Таким чином, учасники конференції чітко акцентували увагу на необхідності додаткового інвестування в модернізацію інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури бібліотечної мережі, забезпечення безперервної професійної освіти для працівників бібліотек, актуалізації формування бібліотечних фондів, зокрема комплектування електронними ресурсами та організації віддаленого доступу до них.

З набутого досвіду дистанційної взаємодії з користувачами бібліотек ми можемо виокремити і наші успіхи, і питання, над якими потрібно працювати. Ми ще раз переконалися, що на освітні послуги бібліотек існує дуже великий попит і зміна їхнього формату (з очного на дистанційний) практично не вплинула на запити. Але це за умови, що бібліотека (або бібліотекар удома) має відповідне матеріально-технічне забезпечення. Організація соціокультурних заходів у дистанційному режимі також можлива, якщо бібліотеки застосовують не видовищні, а більш дискусійні форми, які доволі легко трансформуються в дистанційні. Водночас, тут користувачам потрібна допомога в налаштуванні онлайн-платформ і навчання користування ними. Отже, ми маємо приділити увагу формуванню цифрових навичок у якомога більшій кількості наших потенційних користувачів.

Стовідсоткові «плюси», які бібліотеки отримали від активної пропозиції дистанційного обслуговування, – це значне розширення кола користувачів бібліотек, вихід за межі своєї власної громади. Дистанційна робота підштовхнула бібліотекарів замислитися над збільшенням дистанційних послуг через сайти бібліотек, сторінки у соцмережах тощо. Користувачі, особливо молодь і діти, виявилися абсолютно готовими до дистанційних форматів. Навіть більш готовими, аніж самі бібліотекарі. Розширюють наші можливості й цифрові продукти Українського інституту книги, Українського інституту національної пам'яті, інших установ і видавництв.

Отже, для успішного функціонування бібліотек знову актуалізувалася потреба мати в кожній бібліотеці комп'ютерну техніку і швидкісний доступ до Інтернету. Саме це зараз потрібно використовувати як незаперечний аргумент у нашій адвокаційній діяльності з органами центральної влади та місцевого самоврядування.

Сесія 3 конференції була присвячена процедурі відбору, придбання та розподілу книжкової продукції для поповнення бібліотечних фондів у 2020 р. Представниками Українського інституту книги неодноразово наголошувалось, що громадське обговорення проєкту документу, який буде регламентувати цю процедуру, триває до 25 травня і від бібліотекарів очікують професійних доповнень до нього.

Онлайнова конференція ще раз довела, що бібліотекарі спроможні гнучко реагувати на виклики, а бібліотеки безперечно є надзвичайно важливими інституціями для підтримання і розвитку соціальної взаємодії в умовах фізичного дистанціювання.

Поетапно виходячи з карантину, ми маємо дотримуватись рішень органів державної влади та управління, рекомендацій органів охорони здоров'я, тримати безперервний зв'язок з органами місцевого самоврядування, вивчати досвід і рекомендації українських та іноземних колег, ділитися своїми

інноваціями та корисними порадами через спільноту Української бібліотечної асоціації.

Відеозапис онлайнної конференції «Бібліотеки в умовах пандемії COVID-19» дивіться [тут](#).

Презентації спікерів конференції доступні [тут](#).

Відповіді на питання учасників конференції від працівників Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого за [посиланням](#).

Друзі! Опануйте нові практики онлайн-згуртованості, сприяйте партнерству та створюйте можливості для життя наших громад і спільнот у цифрі!

Будьмо здорові!

-